

Atodiad: Cofnod ymgysylltu ac ymgynghori

Mae'r tabl isod yn grynodeb o'r pwyntiau a chwestiynau a godwyd yn y gwahanol fforymau, yn ogystal a nodi beth yw ymateb yr ymgynghorwyr iaith i'r sylwadau a beth yw'r newidiadau sydd wedi eu cynnig i'r Polisi yn sgil y sylwadau.

Rydym hefyd wedi nodi os oes materion y byddwn yn gweithredu arnynt mewn ffyrdd eraill, neu yn eu codi gyda chydweithwyr, yn hytrach na newid y polisi ei hun.

Pwyllgor iaith, Ionawr 2021 (Cyflwyno cymalau recriwtio yn benodol a thrafod rhai newidiadau posib).	
Materion a godwyd	Ymateb yr Uned Iaith a newidiadau sydd wedi eu gwneud
<p>I. Ategwyd pwysigrwydd nodi mewn cyfarfodydd mai ar gyfer y mynychwyr Di-gymraeg mae'r gwasanaeth cyfieithu ac nid gwasanaeth i'r siaradwyr Cymraeg.</p> <p>II. Angen cymal am ymwybyddiaeth o enwau llefydd</p> <p>III. Cyfeiriad at hysbysebion uniaith Gymraeg o fewn adeiladau'r Cyngor</p> <p>IV. Dylanwadu ar bolisiâu cyrff sydd yn rhan o gaffaeliad y Cyngor</p> <p>V. Gofyn barn am yr egwyddor o gynhyrchu dogfennau dwyieithog fel bod pobl yn gweld y Gymraeg ar bob cyfle posib. Y pwyllgor yn cytuno ar yr egwyddor yma.</p>	<p>I. Cymalau perthnasol wedi eu haddasu yn y polisi i amlygu'r egwyddor yma. (Egwyddorion Cyffredinol Adran 3)</p> <p>II. Enwau llefydd- cymalau wedi eu hychwanegu – seiliedig ar hen gymalau y Cynllun Iaith blaenorol ac hefyd ar flaenoriaethau gwaith y Prosiect Enwau Lleoedd.</p> <p>III. Cymal eisoes yn y polisi am iaith arwyddion a phosteri</p> <p>IV. Cymalau cyd-ddarparu ac allanoli – Adran 9 (9.1) – yn nodi os bydd gwasanaeth yn cael ei allanoli, y disgwylir iddynt ddilyn yr un safonau a pholisiâu iaith.</p> <p>V. Wedi ystyried yr egwyddor yma ymhellach byddai yn anodd ei weithredu, gan fod cymaint o ddogfennau'r Cyngor yn cael eu cyhoeddi yn ddigidol gyda fersiwn Gymraeg a Saesneg ar wahân (a gallu i symud/toglo o un iaith i'r llall) ond rydym wedi cynnwys cymal</p>

<p>VI. Gofynnwyd barn am ddefnydd iaith mewn hyfforddiant a'r arfer o gynnal hyfforddiant yn Gymraeg a Saesneg ar wahân. Cytunwyd y dylid ceisio darparu cyfieithu yn lle cynnig sesiynau Saesneg er mwyn ceisio lleihau'r niferoedd o siaradwyr Cymraeg sydd yn dewis sesiwn Saesneg o ran hwylustod amseru yn hytrach nag oherwydd dewis iaith.</p>	<p>newydd yn y polisi sydd yn gosod yr egwyddor a'r uchelgais yn yr egwyddorion cyffredinol ar gyfer adran 4:</p> <p><i>Gwneir pob ymdrech i greu dogfennau byr yn ddwyieithog, er mwyn sicrhau bod y cyhoedd yn gweld y Gymraeg ar bob cyfle posib.</i></p> <p>VI. Cymalau 11.9 ac 11.10 wedi ei haddasu:</p> <p><i>11.9 Bydd POB hyfforddiant a gynigir gan y Cyngor yn cael ei ddarparu yn Gymraeg.</i> <i>Cymerir pob cam i helpu staff i gymryd rhan yn yr hyfforddiant Cymraeg, ac ni fydd hyfforddiant Saesneg yn cael ei gynnig ar gyfer pynciau craidd oni bai bod gwir angen.</i></p> <p><i>11.10 Dylid ystyried defnyddio cyfieithu ar y pryd mewn sesiynau hyfforddiant, pan fo hynny yn ymarferol bosib, er mwyn galluogi staff sydd yn ddi-hyder eu Cymraeg i gymryd rhan yn effeithiol, er mwyn sicrhau bod y Gymraeg yn cael ei chynnal fel y brif iaith weinyddol fewnol, ac er mwyn rhoi cyfleoedd anffurfiol, cefnogol i staff ymarfer eu sgiliau Cymraeg.</i></p>
<p>Grŵp Craidd Cydraddoldeb (Cyflwyno'r Polisi cyfredol (2016) a gofyn am unrhyw sylwadau)</p>	
<p>Materion a godwyd</p>	<p>Ymateb yr Uned Iaith a newidiadau sydd wedi eu gwneud</p>
<p>Sylwadau cyffredinol am gywair iaith a gosodiad testun.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Maint y ffont yn gallu ei gwneud yn anodd i rai gyda nam ar y golwg. Gosod testun yn ddwyieithog weithiau yn golygu gorfod defnyddio ffont llai, a dim lle i wneud yn fwy. ○ Opsiwn Easy read ddim ar gael yn aml ○ Y dewis Saesneg neu Cymraeg ffurfiol – dim byd yn y canol. 	<p>Ystyried rhoi mwy o bwyslais ar defnyddio Cymraeg Clir – er mwyn ceisio sicrhau ein bod yn cynhyrchu deunyddiau sydd yn hawdd eu darllen, ac yn helpu rhai sydd yn ddi-hyder am eu gallu i ddeall y Gymraeg</p> <p>Trafod efo cydweithwyr a oes cyfleoedd i ni greu mwy o ddeunyddiau yn ddwyieithog, yn hytrach na'r Gymraeg a'r Saesneg ar wahân.</p>

<ul style="list-style-type: none"> ○ Dysgwyr yn hoffi cael y Gymraeg a Saesneg efo'i gilydd yn hytrach na gorfod newid o un iaith i'r llall 	
Sesiynau trafod staff Cynhaliwyd sawl trafodaeth gyda chydweithwyr oedd a diddordeb neu wybodaeth am feysydd penodol .	
Materion a godwyd	Ymateb yr Uned Iaith a newidiadau sydd wedi eu gwneud
<p>Gweinyddiaeth fewnol: Angen rhoi blaenoriaeth i'r Gymraeg o ran cyfathrebu mewnol tra hefyd yn parchu dewisiadau pobl, yn enwedig wrth dderbyn gwybodaeth bersonol.</p> <p>Angen gwahaniaethu rhwng y gwahanol ffyrdd y cyflwynir gwybodaeth, e.e. gwybodaeth bersonol sydd yn cael ei ddarparu i aelodau staff ar yr hunanwasanaeth a gwybodaeth gyffredinol ar y mewnwyd.</p>	<p>Cymal wedi ei osod yn Egwyddorion Cyffredinol Adran 11: Gweithrediad Mewnol y Cyngor i adlewyrchu'r egwyddor yma:</p> <p><i>Bydd unrhyw bolisiau perthnasol sydd yn ymwneud efo hawliau staff, prosesau disgyblu a chwynion, yn amlygu hawliau'r unigolion dan ofynion y Safonau. Bydd y Cyngor yn parchu hawl aelodau staff i arddel dewis iaith, ac yn darparu gwybodaeth bersonol yn yr iaith o'u dewis.</i></p> <p>Y gwahanol ffyrdd o ddarparu gwybodaeth a defnydd o'r Gymraeg mewn gwahanol gyd-destunau mewnol wedi ei amlygu yn Adran 11.</p>
<p>Recriwtio a phenodi: Angen adlewyrchu'r newidiadau i'r drefn recriwtio yn sgil gweithredu Prosiect y Dynodiadau.</p> <p>Angen amlygu gofynion y Safonau o ran hysbysebu swyddi a chofnodi sgiliau iaith.</p>	<p>Cymalau recriwtio a phenodi (Adran 12) wedi eu hysgrifennu mewn ymgynghoriad a'r Bwrdd Prosiect a swyddogion Dysgu a Datblygu. Yr Uned Iaith wedi cynghori a chydweithio gyda gwasanaeth Adnoddau Dynol i sicrhau cysondeb gyda'r polisiau recriwtio perthnasol. Geiriad wedi ei newid i amlygu'r angen yn y Safon i ddefnyddio'r gair HANFODOL.</p>
Penaethiaid gwasanaethau Rhannu'r copi ymgynghori gyda phenaethiaid am sylwadau yn ystod Mai 2022	
Materion a godwyd	Ymateb yr Uned Iaith a newidiadau sydd wedi eu gwneud
Newidiadau i'w cynnig neu cwestiynau a godwyd:	Derbyn y sylw yma ac wedi addasu yr adran yma o'r polisi – ychwanegu is-deitlau "Asesu Effaith" ac "Ymgynghori a gwaith ymchwil cysylltiol" a

<p>Nodwyd bod angen edrych ar y cymalau Llundain Polisi er mwyn sicrhau bod yr arweiniad yn glir i staff.</p> <p>Teimlad nad oedd y disgwyliad i ofyn cwestiwn penodol wrth ymgynghori ar benderfyniadau polisi ddim digon clir. Sawl cyfeiriad at yr angen i asesu'r effaith ar y Gymraeg a mesurau lliniaru, ond dim y cwestiwn</p>	<p>chymalau newydd sydd yn gwneud y gofyn am gwestiynau ymgynghori yn glir. Hefyd wedi ychwanegu dyfyniad o'r Cod Ymarfer er mwyn dangos y diffiniad o benderfyniad polisi.</p>
<p>Pwyllgor Iaith 20 Mehefin 2022 Cyflwyno'r copi ymgynghori er mwyn cael sylwadau a chymeradwyaeth i symud ymlaen i gyflwyno i'r Cabinet.</p>	
<p>Materion a godwyd</p>	<p>Ymateb yr Uned Iaith a newidiadau sydd wedi eu gwneud</p>
<p>Gofynnwyd a fyddai posib ychwanegu elfen fwy mesuradwy i'r cymalau llunio polisi sydd yn cyfeirio at asesu effaith. Roedd awydd i weld cymal yn cyfeirio at effaith a fyddai yn achosi gostyngiad sylweddol yn y ganran o siaradwyr Cymraeg yn y cymunedau.</p> <p>Cyfeirio at siaradwyr Cymraeg yn hytrach na thrin y Gymraeg fel mater annibynnol.</p>	<p>Mae'r cymalau yma wedi eu llunio yn benodol i adlewyrchu union ofyn y Safonau, ond mae'r ymgynghorydd wedi addasu geiriad y cymalau dan sylw er mwyn cyfarch y mater a godwyd.</p> <p>Rydym wedi ychwanegu at y cymalau er mwyn cyfeirio at bobl yn benodol, ac at gael effaith gadarnhaol ar gyfleoedd pobl i ddefnyddio'r Gymraeg (sef geiriad y gofyn yn y Safon).</p> <p>Mae gennym bryder am ymrwymo mewn cymal polisi i fesur effaith cynlluniau yn uniongyrchol ar nifer a chanran siaradwyr, gan nad hawdd yw gwneud cyswllt uniongyrchol rhwng polisiau, prosiectau a chynlluniau strategol y Cyngor a newid yn nifer a chanran siaradwyr, ac felly nid hawdd fyddai profi yr effaith. Mae dibyniaeth yr elfen yma ar ddata cyfrifiad hefyd yn gwneud y sefyllfa yn fregus i'r dyfodol.</p> <p>Rydym serch hynny yn cydnabod bod ceisio mesur newid yng nghanran y siaradwyr yn agwedd bwysig ar fesur effaith, a byddwn yn sicrhau bod hyn yn cael sylw yn y canllawiau i staff ar asesu effaith ac yng ngwaith monitro yr Uned o asesiadau effaith.</p> <p>Bydd yr ymgynghorwyr hefyd yn cadw'r sylw yma mewn cof wrth ddatblygu eu gwaith o greu mesuryddion ieithyddol ar gyfer prosiectau a chynlluniau.</p>

<p>Cwestiynwyd yr angen i barhau i gynnwys cymal (12.3) sydd yn nodi y bydd un cwestiwn Saesneg yn cael ei ofyn mewn cyfweiliadau.</p>	<p>Gan mai polisi yn benodol am y defnydd o'r iaith Gymraeg yw hwn rydym yn derbyn y sylw hwn ac yn cytuno i'w dynnu allan o'r Polisi Iaith. Mae'r cymal hwn hefyd wedi ei fabwysiadu yn y polisi recriwtio mewnol, sydd yn rhoi arweiniad i reolwyr ar y drefn o gynnal cyfweiliadau, a byddwn yn tynnu sylw swyddogion perthnasol at y sylw hwn i'w drafod ymhellach.</p>
<p>Holwyd am yr angen i sicrhau sgiliau iaith Cymraeg i is-gontractwyr sydd yn cyd-weithio gyda'r Cyngor ar amrywiol brosiectau.</p>	<p>Disgwyliadau ar gontractwyr yn cael sylw dan gymal 9.1 <i>Bydd unrhyw gytundebau darparu yn cyfeirio at y polisi hwn ac yn cynnwys cymalau fydd yn nodi'n glir y gofynion a'r disgwyliadau ar ddarparwyr allanol er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth â gofynion y Polisi hwn.</i></p> <p>Credwn bod y cymal hwn, yn ogystal a'r arweiniad a roddir i swyddogion caffael o fewn y Cyngor, yn ddigonol. Cymalau safonol wedi eu llunio i'w defnyddio gan swyddogion caffael – ddim angen cyfeirio at hyn yn y polisi gan mai elfen weithredol yn hytrach nag egwyddor ydyw.</p>
<p>Tynnwyd sylw bod aelodau etholedig yn cael eu rhwymo gan y Cod Ymddygiad ac felly angen ystyried os ydi'r polisi iaith cydnabod hyn.</p>	<p>Cytuno i edrych ar gynnwys y Cod Ymddygiad i sicrhau bod y disgwyliad yn glir ac yn gyson.</p>
<p>Cwestiynwyd os oedd unrhyw oblygiadau i aelodau o staff sydd angen derbyn hyfforddiant i gyrraedd dynodiad iaith eu swydd ond wedi methu mynychu'r sesiynau hyfforddiant hynny.</p>	<p>Cadarnhawyd nad oes goblygiadau os ydi staff yn methu hyfforddiant iaith Gymraeg i gyrraedd eu dynodiad iaith. Trafodwyd y mater yma yn y Pwyllgor iaith rai blynyddoedd yn ôl, wrth sefydlu y prosiect Dynodiadau iaith, a chytunwyd gyda'r arweiniad gan y gwasanaeth adnoddau dynol ar y pryd nad oedd yn ymarferol i ymrwymo aelod staff i gyfnod penodol</p>
<p>Tîm Arweinyddiaeth 5 Ebrill 2022 Prosiect Enwau Lleoedd wedi cyflwyno adroddiadau i drafod egwyddorion penodol enwau lleoedd</p>	
<p>Materion a godwyd</p>	<p>Ymateb yr Uned Iaith a newidiadau sydd wedi eu gwneud</p>

Aeth swyddogion y Prosiect Enwau Lleoedd at y Tîm Arweinyddiaeth i ofyn am arweiniad gwleidyddol ar arddel enwau Cymraeg, a'r dymuniad i fod yn defnyddio enw Cyngor Gwynedd yn unig (ac nid Gwynedd Council) ac i ddefnyddio enwau strydoedd a lleoedd Cymraeg hyd eithaf ein gallu.

Cafwyd arweiniad gan y TA eu bod yn cytuno gyda'r egwyddor o arddel enwau Cymraeg, a defnyddio enw Cymraeg y Cyngor lle bynnag y bo'n bosib.

Bu i'r Tîm Arweinyddiaeth gefnogi'r egwyddor y gellid gweithredu ar rai materion yn syth, ond gan gydnabod y byddai hefyd yn cymryd rhai blynyddoedd i weithredu ar yr holl newidiadau.

Rhoddwyd arweiniad y byddai arwyddion (yn cynnwys logo y Cyngor) yn cael eu newid wrth fod yr angen y codi, fel na fyddai yn golygu cost ychwanegol ar hyn o bryd.

Mae cymalau wedi eu cynnwys yn y polisi i adlewyrchu ymrwymiad y prosiect enwau lleoedd i warchod ac arddel enwau Cymraeg (**Egwyddor cyffredinol 2, Cymal 1.6, Egwyddor cyffredinol Adran 4, Cymal 6.4**) a bydd y gwaith o weithredu ar y cymalau hyn yn dod yn rhan o raglen waith y Prosiect Enwau Lleoedd, sydd oherwydd ei statws fel prosiect blaenoriaeth y Cyngor, yn cael ei fonitro wrth adrodd ar gynnydd drwy drefniadau herio perfformiad.

Bod delwedd a hunaniaeth gorfforaethol y Cyngor yn adlewyrchu ei ymrwymiad a'r flaenoriaeth a roddir i'r Gymraeg. Bydd hyn yn cynnwys defnyddio yr enw Cyngor Gwynedd wrth gyfeirio at ei hun lle bynnag y bo'n bosib.

1.6 *Dylid sicrhau bod unrhyw ohebiaeth a anfonir, yn electronig neu yn unigol gan staff, yn defnyddio cyfeiriadau Cymraeg, gan gynnwys enwau strydoedd Cymraeg a'r ffurfiau ar enwau lleoedd sydd ar Gofrestr Enwau Lleoedd y Cyngor.*

Egwyddorion Cyffredinol Adran 4

Bydd y Cyngor yn cyfeirio at ei hun yn ôl ei enw Cymraeg, Cyngor Gwynedd, ac yn arddel enwau Cymraeg ar leoliadau a nodweddion yn eu holl gyhoeddiadau a deunyddiau ysgrifenedig cyhoeddus.

6.4 *Bydd y Cyngor yn ymrwmo i hybu defnydd o enwau Cymraeg ar leoliadau drwy ddefnyddio yr enwau Cymraeg yn unig ar arwyddion o fewn y sir lle bynnag y bydd hynny yn ymarferol bosib. Mae hyn yn cynnwys defnyddio enwau Cymraeg yn unig ar arwyddion stryd a ffordd newydd, ac ystyried newidiadau i arwyddion wrth iddynt gael eu hadnewyddu i ddefnyddio enwau Cymraeg yn unig.*